

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

THE BLAJ CALENDAR- SYMBOL OF THE SEMINARIAL TYPOGRAPHY IN BLAJ DURING THE INTERWAR PERIOD

Antonina Silvia Frandeu (Andone)

"Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: The article brings in attention the Calendar from Blaj, an inter-war religious publication, printed by the Greek-Catholic Metropolitan Church from Blaj at the Theological Seminary Printing House from the same town. The excursion in Blaj Printing House's history and also the information connected to the editorial productions for masses proved to be sine qua non elements in approaching the above publicistic phenomenon. The presentation of the Calendar had in view its contents, its promotion in the religious official paper of Blaj, its reception in the time's press, its collaborators, as well as the network of its distribution. The Calendar enjoyed great popularity in those times, its printing being a priority even in austere times. This fact itself confers the Calendar the statute of emblematic periodical publication the typographical center from Blaj.

Keywords: calendar, Blaj, inter-war press, printing house, church.

Longevitatea, în egală măsură cu tirajul impresionant de carte și publicații, produse în scop bisericesc, educativ și cultural, conferă *Tipografiei blăjene* statutul de focar cultural al profesiunii greco-catolice, de-a lungul a peste două secole și jumătate. Publicația *Unirea Poporului*, dorind să marcheze importanța centrului tipografic în procesul de imprimare cu caractere latine, numește *Tipografia Seminarului* - „mama tuturor tipografiilor românești cu litere străbune latinești.”¹

Tipografia Seminarului din Blaj își are începuturile în veacul al XVII-lea, în vechea tiparniță a clerului din Ardeal, înființată la Sebeș, în 1683, și mutată ulterior la Alba Iulia. Este cea în care Mitropolitul Atanasie a tipărit *Cazania*. Vremurile neprielnice, care au urmat pentru cultul unit, au însemnat și lăsarea *Tipografiei* într-o stare de degradare. Toate încercările de restaurare au rămas fără succes, până la înscăunarea episcopului Petru Aron.

În 1756, Seminarului Teologic greco-catolic Blaj i-a fost donată *Tipografia* restaurată de către episcopul Petru Pavel Aron, grație intențiilor împărătesei Maria Teresia de a asigura cărți de cult autohtone, creștinilor uniți. Concomitent, *Tipografia* a primit și privilegiul de a tipări, în exclusivitate, cărți pentru nevoile duhovnicești ale românilor.²

¹ *Unirea Poporului*, Anul XX, Nr. 52, Blaj, la Crăciun 1938, Tipografia Seminarului Teologic gr.- cat. Blaj, p. 5.

² Ioan Georgescu, *Tipografia Seminarului din Blaj*, în revista *Boabe de Grâu*, nr.1, 1934, p.1-3.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

Tipografia și-a continuat activitatea, în aceeași stare bună de funcționare, și sub urmașii episcopului Aron: Atanasie Rednic, Grigorie Maior și Ioan Bob. Monumentala *Biblie* din 1795, tradusă de Samuil Micu Klein, iese de sub tipar alături de multe alte cărți, în timpul păstoririi episcopului Ioan Bob.

Cu timpul, gradul de uzură al mașinăriilor este atât de ridicat, încât *Tipografia* devine o adevărată ruină. În această situație, episcopul Ioan Lemeni îl însărcinează pe Timotei Cipariu să facă demersurile necesare, pentru a o readuce în stare de funcționare. Întreprinderile lui Cipariu s-au concretizat în plasarea tiparniței într-un spațiu mai larg și mai luminos, și achiziționarea de litere noi, pe cheltuiala episcopului. Starea *Tipografiei* a fost apreciată de George Barițiu la superlativ, considerând că poate concura cu oricare alta din țară.³ De altfel și producțiile sale tipografice – *Orologerul* (cea dintâi carte de slujbă bisericească cu litere latine, din 1835) și cele trei periodice *Organul luminărei* (1847-1848), *Organul Național și Învățătorul Poporului* (1848), aveau o calitate deosebită.

A urmat o nouă etapă de reorganizare, după distrugerile din timpul Revoluției de la 1848, sub îndrumarea canonicului Ion Micu Moldovan. Tot el a întemeiat și *Librăria* din Blaj. În moderna tipografie au apărut nu doar cărți de cult, școlare, științifice, politice și juridice, ci și reviste „foarte pretențioase” ca *Musa Română*, redactată de compozitorul Iacob Mureșianu. Din păcate, arhiva *Tipografiei*, înființându-se mult mai târziu (sub conducerea părintelui director Vasile Suci), multe tipărituri s-au pierdut.

De-a lungul timpului, *Tipografia* a avut posibilitatea de a imprima manuale mai mult în beneficiul studierii religiei, decât în al limbii române. Ioan Georgescu constata: „De când a luat bine în mână frânele puterii, stăpânirea ungurească din Buda-Pesta nimic nu încerca să împiedice mai mult ca răspândirea cărților întocmite în duh românesc.”⁴

Numărul considerabil de lucrări de știință publicate, mai ales din domeniul istoriei, arată o preocupare constantă în această direcție. Nu mai mic a fost interesul pentru a promova lucrările literare, fie ele traduceri, sau scrieri originale. Însă, în acest caz, autorul subliniază aportul mai redus al Blajului la patrimoniul literar românesc: „În asemănare cu lucrările de știință, cele de literatură sunt, cantitativ și calitativ inferioare. Însemnătatea Blajului n’o constituie poezia și literația, pe cari nu i-a dat, ci istoricii și filologii, oamenii de știință, a căror sămânță, dela Micu și Șincai se păstrează neîntrerupt, până în zilele noastre, deși în măsură diferită.”⁵

Conștientizând ajutorul prețios al tiparului pentru amvon și catedră, conducătorii bisericii și școlii l-au folosit în scopul răspândirii cuvântului de învățătură. *Tipografia Seminarului Blaj* a adus la lumină periodice variate, dintre care menționăm: *Foi’a scolastica* (1873-1879); *Foi’a baserecesca* (1883-1886); *Unirea* (1891-1948); *Cultura creștină* (1911-1926); *Unirea poporului* (1919-1948); *Comoara satelor* (1923-1927) ș.a.⁶

³ George Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, Tipografia W.Krafft, 1890, Sibiu, 1890, vol.I, p. 612.

⁴ Ioan Georgescu, *op.cit.*, p.12.

⁵ *Ibidem*, p. 24.

⁶ *Idem*, p. 28.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

Apariția *Unirii Poporului* se datorează unor tineri intelectuali, dornici să călăuzească țărănimea din care și ei s-au ridicat, prin puterea slovelor tipărite. Lipsiți de mijloace materiale, ei au fost sprijiniți de vicarul capitular, pâr. Vasile Suciuc, care i-a înțeles și le-a dat tot concursul. Cei doi s-au implicat cu trup și suflet în redactarea gazetei. Putem să argumentăm acest fapt prin două exemple concludente: Al. Lupuleanu Melin, pentru a nu dezvălui aportul său masiv în munca de redactare a gazetei, scria articole semnate atât cu numele său, cât și cu pseudonime ca: Sandu Popii, Dascălul Sandu, A. Sandu, I. Târnăvă, Sandu Logofăt, Ion Grăunte, Nic. Secășanu și altele⁷; pâr. canonic Iuliu Maior, pe vremea când gazeta traversa o stare de criză, și-a angajat toată familia în redacție, mutând-o la un moment dat în locuința sa.⁸

În primul număr al *Unirii Poporului*, Al. Lupuleanu Melin și-a expus crezul în lucrarea de culturalizare a țăranilor: „Vrem luminarea satului prin înțelepciunea tiparului bun.”⁹

Lunga serie de tipărituri ale *Tipografiei* cuprinde și anuare ale școlilor blăjene, șematisme pentru biserici (cel mai vechi șematism cunoscut fiind cel tipărit de episcopul Ioan Lemeni în 1835) și bineînțeles calendare. Impunătorul șir al *Calendarelor „Unirii”*, început în 1897, s-a continuat cu cel al *Calendarului dela Blaj*.

Anunțat cu litere de-o șchioapă, încă din luna noiembrie a anului 1924, în paginile *Unirii poporului*, apare întâia ediție a *Calendarului dela Blaj*. Cititorii sunt avertizați:

„Nime să nu cumpere alt Calendar că

Vine Calendarul dela Blaj!”¹⁰, căruia i se face o prezentare dintre cele mai elogioase: „Va fi cel mai frumos și mai bogat calendar românesc din Ardeal”; „Chipuri foarte multe și mândre dau acestui calendar o înfățișare minunată, încât va fi o carte de învățătură și petrecere ca rar alta.”¹¹

Prima ediție a ieșit mai mare decât a fost inițial proiectată, și astfel, și prețul era pe măsură – 15 lei la redacție și 20 lei în librării. Grație promovării convingătoare, chiar de la ediția de debut, oferta nu a putut acoperi cererea de calendare, decât în parte.¹²

Calendarul, fiind considerat o anexă a gazetei *Unirea poporului*, beneficia de toate privilegiile publicitare ale acesteia. De aici aflăm despre denumirea dată edițiilor *Calendarului*: *ediția mică* destinată mirenilor și *ediția mare* (cu *Șematismul Provinciei Mitropolitane greco-catolice de Alba Iulia și Făgăraș*) pentru cler. Deși ediția mare nu se adresa creștinilor de rând, remarcăm strădaniile redactorilor de a explica, în termeni cât mai accesibili, înțelesul *Șematismului*: „...adică pe toți preoții câți îi avem în cele cinci eparhii unite. Sunt date în

⁷ Iosif E. Naghiu, *După un sfert de veac*, în *Unirea Poporului*, Anul XXV, Nr. 52, Blaj, la Crăciun 1943, Tipografia Seminarului Blaj, p. 2.

⁸ Idem, p. 2.

⁹ Al. Lupuleanu Melin, *Cărarea noastră*, în *Unirea Poporului*, Anul XXV, Nr. 52, Blaj, la Crăciun 1943, Tipografia Seminarului Blaj, p. 2.

¹⁰ *Unirea Poporului*, Anul VI, Nr. 44, Blaj, Duminică 2 Noiembrie 1924, Tipografia Seminarului greco-catolic Blaj, pp. 3-4.

¹¹ *Unirea Poporului*, Anul VI, Nr. 46, Blaj, Duminică 16 Noiembrie 1924, Tipografia Seminarului greco-catolic Blaj, p. 4.

¹² *Unirea Poporului*, Anul VI, Nr. 51-52, Blaj, la Crăciun 1924, Tipografia Seminarului greco-catolic Blaj, p. 8.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

Calendar și noile împărțiri ale protopopiatelor, iară parohiile în ordine alfabetică, urmând apoi poșta, județul, protopopiatul și preotul care păstorește aceea parohie.”¹³

Reclama făcută *Calendarului* are nuanțe foarte persuasive, oferind publicului câteva indicii, care să-i deschidă apetitul pentru lectură: „o foarte bogată cronică bisericească internă și externă”, „un frumos articol despre Lourdes, orașul Preacuratei, cu patru frumoase chipuri, scris de p. profesor dr. Vasile Aftenie, care a fost la fața locului”.¹⁴ Alteori, expresiile plastice de tipul: „cuprinde tâlcuri *șolomonărești* a semnelor vremii, catastihul târgurilor din Transilvania” sau „aduce și numeroase chipuri cari fac acest calendar creștin cu atât mai simpatic”¹⁵, sporesc curiozitatea potențialilor cititori. Fiecare număr al *calendarului* beneficia de o descriere amănunțită în gazeta *Unirea Poporului*, evidențiindu-se noutățile: „răsăritul și apusul soarelui”¹⁶, imagini autentice de la *Unirea* din 1918 „de cari nu are nici un calendar românesc”¹⁷, fotografii cu Badea Cârțan la picioarele Columnei lui Traian¹⁸ etc.

Ediția mică, populară, avea un cuprins variat cu subiecte de larg interes pentru gospodari: nenumărate sfaturi practice privind lucrările agricole, creșterea animalelor, sănătatea familiei, lista târgurilor etc.

Articolele vădese o orientare spre educarea maselor în spirit creștin și patriotic. Cei care și-au exersat condeiul pe aceste teme sunt: Iuliu Maior, Al. Borza, Ioan Vultur, N. Lupu, dr. Nicolae Brânzeu, Ioan Bălan, Sever Barbu ș.a.

Literatura publicată în paginile *Calendarului* este fundamentată pe norme moral-creștine și urmărește cultivarea sentimentului apartenenței naționale. Semnează versuri: Aron Cotruș, Nicolae N. Ioanăș, dr. N. Lupu, I. Domșa, Traian Dragoș, Iustin Salanțiu, Ion Gârleanu ș.a. Semnează proză: Petrea Dascăluș, A. Melin, Silvestru Moldovan, Sabin G. Truția, Iosif E. Naghiu, G. Todică, I. Adam, Sandu Popii, Ștefan Manciulea ș.a. *Îndreptarul Bisericesc*, pentru preoți și cantori, a fost scris de p. Ștefan Roșianu, apoi de p. Gregoriu Tecșa.¹⁹

Prezentarea conținutului literar al *calendarelor* în presă este secundată de un subtil îndemn la lectură: „Să cetești și să nu mai isprăvești.”²⁰

Sloganurile, bine alese, au avut, credem, cel mai mare efect asupra cititorilor. Plasate strategic la baza sau printre coloanele paginilor, tipărite cu caractere mari, ele nu puteau să nu fie remarcate de oricine, și reținute cu multă ușurință: „Cumpărați CALENDARUL DELA BLAJ că nu am tipărit decât foarte puține exemplare”²¹; „De pe masa nici unui creștin bun și adevărat să nu lipsească CALENDARUL DELA BLAJ”²²; „Cine n’are măcar un calendar la

¹³*Unirea Poporului*, Anul XIII, Nr. 6, Blaj, 8 Februarie 1931, Tipografia Seminarului Blaj, p. 6.

¹⁴ Idem, p. 6.

¹⁵*Unirea*, Anul LI, Nr. 51-52, Blaj, la Crăciun 1941, Tipografia Seminarului Blaj, p.12.

¹⁶*Unirea Poporului*, Anul VII, Nr. 50, Blaj, 13 Decembrie 1925, Tipografia Seminarului greco-catolic Blaj, p. 4.

¹⁷*Unirea Poporului*, Anul X, Nr. 50, Blaj, 16 Decembrie 1928, Tipografia Seminarului greco-catolic Blaj, p. 7.

¹⁸ Idem, p.7.

¹⁹ *Unirea*, Anul LI, Nr. 51- 52, Blaj, la Crăciun 1941, Tipografia Seminarului Blaj, p.12.

²⁰*Unirea Poporului*, Anul XVII, Nr. 1, Blaj, 6 Ianuarie 1935, Tipografia Seminarului greco-catolic Blaj, pp. 4-5.

²¹*Unirea Poporului*, Anul VII, Nr. 51-52, Blaj, la Crăciun 1925, Tipografia Seminarului greco-catolic Blaj, p.10.

²²*Unirea Poporului*, Anul XVI, Nr. 51- 52, Blaj, la Crăciun 1934, Tipografia Seminarului Teologic Blaj, pp. 8-9.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

casa sa, nu se mai poate numi astăzi un om modern și la rând cu lumea”²³; „CALENDARUL DELA BLAJ este prietenul cel mai bun al fiecărui creștin.”²⁴; „E aici anul nou. Nu te lăsa fără calendar. Cumpără-ți CALENDARUL DELA BLAJ.”²⁵; „Citit-ai CALENDARUL DELA BLAJ ? Cere-l și te vei convinge că nu poate lipsi de pe masa D. Tale.”²⁶; „CALENDARUL DELA BLAJ e cel mai bun calendar”; „Cereți-l dela Onorații Preoți și dela librării.”²⁷; „A apărut CALENDARUL DELA BLAJ pe 1944. Vezi-l, cumpără-l și convinge-te de frumusețea lui că e nu numai cel mai frumos, dar și cel mai ieftin calendar. Toată lumea cumpără CALENDARUL DELA BLAJ.”²⁸

Imagina calendarului se construia și prin reflecțiile asupra lui, din alte publicații. Putem aminti aici ziarul *Farul Nou* din București, care publica în nr. 41/ 12 dec. 1937, o recenzie a calendarului: „Ne îndeplinim o plăcută datorie de a reveni asupra acestui calendar, care prin forma și redactarea lui este la înălțime.”²⁹

Calendarul dela Blaj pe anul 1943 nu a fost tipărit la Blaj, ci la Tipografia Krafft și Drotleff din Sibiu, iar cel din 1948, la Oradea. Motivele nu le cunoaștem, dar ceea ce știm cu certitudine este faptul că, cel puțin cel din 1943, a apărut în condiții grafice de excepție: „128 de pagini, hârtie fină, tipar excelent, chipuri foarte reușite și cuprins bogat și variat”³⁰, fapt ce-l îndreptăța pe păr. Iuliu Maior, redactorul responsabil, să fie mândru de produsul său. Oficiosul blăjean le reamintea preoților, cu privire la această ediție a *Calendarului*, că au ca „datorință”, în timpul sărbătorilor de iarnă, să-l distribuie credincioșilor.³¹

În anul 1944, din lipsa hârtiei, *Calendarul* s-a tipărit într-un tiraj mai redus. Ziarul *Unirea* a postat un anunț, prin care îi îndemna pe cei interesați să și-l comande cât mai repede cu putință.³²

Prețul *Calendarului* era dependent de costurile de producție și a fluctuat de la un an la altul: 20 lei (ediția mică), 35 lei (ediția mare pentru preoți și cantori) în 1925³³, 10 lei în 1934³⁴,

²³*Unirea Poporului*, Anul XI, Nr. 51-52, Blaj, la Crăciun 1929, Tipografia Seminarului Teologic greco-catolic Blaj, p. 12.

²⁴*Unirea Poporului*, Anul XVIII, Nr. 51-52, Blaj, la Crăciun 1936, Tipografia Seminarului Teologic gr.- cat. Blaj, p. 12.

²⁵*Unirea Poporului*, Anul XX, Nr. 52, Blaj, la Crăciun 1938, Tipografia Seminarului Teologic gr.- cat. Blaj, p. 5.

²⁶Idem, p.10.

²⁷*Unirea Poporului*, Anul XXV, Nr. 51, Blaj, Duminecă la 19 Decemvrie 1943, Tipografia Seminarului Blaj, pp. 2-5.

²⁸*Unirea Poporului*, Anul XXV, Nr. 50, Blaj, Duminecă la 12 Decemvrie 1943, Tipografia Seminarului Blaj, pp. 2-5.

²⁹*Unirea Poporului*, Anul XIX, Nr. 52, Blaj, 26 Decemvrie 1937, Tipografia Seminarului Teologic gr.- cat. Blaj, p. 9.

³⁰*Unirea*, Anul LIII, Nr. 50, Blaj, 11 Decembrie 1943, Tipografia Seminarului Blaj, p. 4.

³¹*Unirea*, Anul LIII, Nr. 52, Blaj, Crăciun 1943, Tipografia Seminarului Blaj, p. 8.

³²*Unirea*, Anul XIV, Nr. 51, Blaj, 16 Decembrie 1944, Tipografia Seminarului Blaj, p. 4.

³³*Unirea Poporului*, Anul VII, Nr. 51-52, Blaj, la Crăciun 1925, Tipografia Seminarului greco-catolic Blaj, p.10.

³⁴*Unirea Poporului*, Anul XVI, Nr. 51-52, Blaj, la Crăciun 1934, Tipografia Seminarului greco-catolic Blaj, p. 9.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

15 lei în 1940³⁵, 25 lei (ediția mică) și 35 lei (ediția mare pentru preoți și cantori) în 1942³⁶, 80 lei în 1943³⁷, 160 lei în 1944³⁸, 10.000 lei în 1946³⁹ și 90 lei în 1947⁴⁰. În anii '30, ani de criză, calendarul este recomandat ca fiind „mai ieftin ca totdeauna”. Prețul era în jur de 10-15 lei „că și omul cel mai necăjit poate rupe dela necazurile sale un preț așa de neînsemnat.”⁴¹

Bilanțul *Tipografiei* pe 1946 dezvăluie o situație destul de dificilă. Lipsa comenzilor, dar mai ales criza de hârtie, pun *Tipografia* în imposibilitate de lucru. Cu greu au primit cantități mici de hârtie, pentru a realiza „lucrările mai necesare”. Un fapt demn de notat este tipărirea *Calendarului dela Blaj* pentru anul 1947: „O întâmplare fericită ne-a pus în posesia unei cantități mai însemnate de hârtie, dându-ne posibilitatea să tipărim în acest an *Calendarul dela Blaj*.⁴² Este evidentă popularitatea de care s-a bucurat această publicație, atâta vreme cât, într-o perioadă austeră, tipărirea ei a fost considerată o prioritate, în raport cu alte materiale. Mai mult, tocmai tipărirea și distribuirea *Calendarului* a făcut ca bilanțul anual să fie pozitiv.

Ziarul *Unirea Poporului*, intuind parcă începutul sfârșitului, realizează în 1946 o prezentare-bilanț a *Calendarului*, cu accente nostalgice: „De douăzeci și patru de ani, acest calendar, an de an, a dus cititorilor săi învățături mântuitoare pentru suflet, gânduri bune și îndemnuri frumoase. *Calendarul dela Blaj* ce a apărut acum se înfățișează tot în haina frumoasă ce a purtat-o în trecut. Biserica catedrală, pe care o are pe copertă, e o dovadă că în el se află ceva din sufletul Blajului.”⁴³ În același ton, asemenea genericelor finale de televiziune, se succede întreaga listă de redactori ai *Unirii Poporului* (Ion Popu-Câmpeanu, Ioan Vultur, Nicolae Comșa, Teodor Seceanu, Radu Brateș și Dr. Simion Crișanu) la care se adaugă colaboratorii ediției *Calendarului* pentru 1947 (mult regretatul Gavril Todica, specialist neîntrecut pentru partea calendaristică, Dr. Leca Moraru, prof. univ. Corneliu Albu, Dr. Nicolae Lupu, Grigore Pop-Câmpeanu, etc.) precum și staff-ul tehnic (maestrul-culegător Glogovețan Ioan și conducătorul mașinist Ștefan Șarlea). Descrierea minuțioasă a conținutului, și chiar înșiruirea *chipurilor*, reaminteau cititorilor de indispensabilitatea unei publicații, de care însăși conducerea *Tipografiei Seminarului* era foarte mândră.

În ceea ce privește partea de distribuție a *Calendarului*, putem vorbi despre un sistem deschis, orientat spre nevoile publicului rural. Modalitățile de colportaj erau variate: direct de la sediul redacției⁴⁴ (pentru a scuti taxele poștale, mai ales în anii de criză), prin poștă (făcându-se reduceri la comenzi de 5, 10, 20 exemplare)⁴⁵, abonare prin preoți și cantori bisericești sau abonament individual. Deși menționează, în repetate rânduri, că nu oferă

³⁵*Unirea*, Anul L, Nr. 49, Blaj, 7 Decembrie 1940, Tipografia Seminarului Blaj, p. 4.

³⁶*Unirea*, Anul LI, Nr. 51- 52, Blaj, la Crăciun 1941, Tipografia Seminarului Blaj, p. 12.

³⁷*Unirea*, Anul LIII, Nr. 50, Blaj, 11 Decembrie 1943, Tipografia Seminarului Blaj, p. 4.

³⁸ *Unirea*, Anul XIV, Nr. 51, Blaj, 16 Decembrie 1944, Tipografia Seminarului Blaj, p. 4.

³⁹*Unirea Poporului*, Nr. 49, Anul XXVIII, Blaj 8 dec. 1946, Tipografia Seminarului Blaj, p.1.

⁴⁰*Unirea Poporului*, Nr. 1-2, Anul XXX, Blaj 11 Ianuarie 1948, Tipografia Seminarului Blaj, p.4.

⁴¹*Unirea Poporului*, Nr. 50-52, Anul XIII, Blaj la Crăciun 1931, Tipografia Seminarului Blaj, p.12.

⁴² Arhivele Naționale Alba, *Fond Tipografia Seminarului Blaj*, f. 19.

⁴³*Unirea Poporului*, Nr. 49, Anul XXVIII, Blaj 8 dec. 1946, Tipografia Seminarului Blaj, p.1.

⁴⁴*Unirea Poporului*, Nr. 51, Anul VIII, Blaj 19 Decembrie 1926, Tipografia Seminarului Blaj, p.7.

⁴⁵*Unirea Poporului*, Nr. 50, Anul X, Blaj 16 Decembrie 1928, Tipografia Seminarului gr.- cat. Blaj, p.7.

Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)

CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2016

ISBN: 978-606-8624-17-4

Section: Literature

calendare „pe aşteptare”, uneori mai fac excepții, fapt dedus dintr-un anunț apărut în *Unirea Poporului* din 1944, unde se motivează sistarea acestei practici, ca urmare a datoriilor acumulate.⁴⁶

O altă cale de difuzare era prin librării și chioșcurile de ziare⁴⁷, nu doar prin *Librăria Seminarului*, ci și prin altele din țară. Diferențele de cult n-au împiedicat colaborarea între Librăriile diecezană Cluj și seminarială Blaj, fapt dovedit de cărțile trimise spre vânzare, de la o librărie la alta. În corespondența oficială se face referință și la o cerere de calendare blăjene pentru a fi comercializate la Cluj.⁴⁸

Aportul *Tipografiei Seminarului din Blaj*, la emanciparea enoriașilor greco-catolici, este incomensurabil, și îl exprimă într-o formă remarcabilă Iosif E. Naghiu: „E atât de mare puterea cuvântului tipărit, încât e în stare să schimbe lumea.”⁴⁹ Într-adevăr a schimbat-o, căci fără această instituție românii ar fi fost „mai altfel” și mai săraci.

BIBLIOGRAPHY

Arhivele Naționale Alba, Fond *Tipografia Seminarului Blaj*, f. 19.

Barițiu, George, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, Tipografia W.Krafft, Sibiu, 1890.
Unirea Poporului, Nr. 44,46,51-52 /1924, Nr. 50, 51-52, /1925, Nr. 50/1928, Nr. 51-52 /1929, Nr. 6/1931, Nr. 50-52/1931, Nr. 51-52/1934, Nr. 1/1935, Nr. 52/1938, Nr. 49/1940, Nr. 51-52/1941, Nr. 50/ 1943, Nr. 51/1944, Nr. 49/ 1946, Nr. 1-2/1948, Tipografia Seminarului Teologic gr.- cat. Blaj.

Articole :

Georgescu, Ioan, *Tipografia Seminarului din Blaj*, în revista *Boabe de Grâu*, nr.1, 1934.
 Lupuleanu Melin. Al., *Cărarea noastră*, în *Unirea Poporului*, Anul XXV, Nr. 52, Blaj, la Crăciun 1943, Tipografia Seminarului Blaj.

Naghiu, Iosif E., *După un sfert de veac*, în *Unirea Poporului*, Anul XXV, Nr. 52, Blaj, la Crăciun 1943, Tipografia Seminarului Blaj, p. 2.

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development, as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.

⁴⁶*Unirea Poporului* , Nr. 52, Anul XXVI, Blaj 24 Decembrie 1944, Tipografia Seminarului Blaj, p. 4.

⁴⁷*Unirea Poporului*, Nr. 52, Anul XXI, Blaj, la Crăciun 1939, Tipografia Seminarului gr.- cat. Blaj, p. 8.

⁴⁸ Arhivele Naționale Alba, Fond *Tipografia Seminarului Blaj*, f. 19.

⁴⁹ Iosif E. Naghiu, *După un sfert de veac*, în *Unirea Poporului*, Anul XXV, Nr. 52, Blaj, la Crăciun 1943, Tipografia Seminarului Blaj, p. 2.